

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://www.muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/rys-historyczny/po-1991/24085,Morski-Oddzial-Strazy-Granicznej.html>
24.06.2025, 08:27

Morski Oddział Straży Granicznej im. płk. Karola Bacza w Gdańsku

Przed utworzeniem Straży Granicznej ochronę granicy morskiej realizowały trzy brygady Wojsk Ochrony Pogranicza: Kaszubska w Gdańsku, Bałtycka w Koszalinie i Pomorska w Szczecinie oraz wydzielony związek taktyczny Marynarki Wojennej – Morska Brygada Okrętów Pogranicza.

16 maja 1991 roku została powołana nowa formacja – Straż Graniczna, podporządkowana resortowi spraw wewnętrznych. Ma policyjny charakter i jednocześnie jest częścią administracji państwowej typu specjalnego. W skład trzynastu oddziałów nowej formacji weszły m.in. Pomorski Oddział Straży Granicznej z siedzibą w Szczecinie, Bałtycki Oddział Straży Granicznej z siedzibą w Koszalinie oraz Kaszubski Oddział Straży Granicznej z siedzibą w Gdańsku. Komendantem tego ostatniego został ppłk Tadeusz Kaczyński.

W wyniku porozumienia podpisanego przez ówczesnych ministrów obrony narodowej oraz spraw wewnętrznych, 1 sierpnia 1991 roku powstał Morski Oddział Straży Granicznej w Gdańsku. Jego bazę stanowiły przekazane przez Marynarkę Wojenną siły i środki rozformowanej Morskiej Brygady Okrętów Pogranicza, która tego samego dnia zakończyła działalność. Pierwszym komendantem Morskiego Oddziału Straży Granicznej został kontradm. Stanisław Lisak, pełniąc tę funkcję do 1998 roku.

Do marca 1992 r. Morski Oddział Straży Granicznej funkcjonował w składzie komendy i trzech dywizjonów: Kaszubskiego w Gdańsku, Bałtyckiego w Kołobrzegu oraz Pomorskiego w Świnoujściu. Nie podlegały mu inne graniczne jednostki organizacyjne, które w terenie realizowały ustawowe zadania Straży Granicznej, jak strażnice Straży Granicznej oraz Graniczne Placówki Kontrolne. MOSG, do czasu pierwszej reorganizacji, nie posiadał rozwiniętej struktury komendy oddziału – urzędu, za pomocą którego komendant MOSG wykonywał swoje zadania.

W wyniku zmian nadmorskich struktur Straży Granicznej, zgodnie z zarządzeniem Komendanta Głównego SG, MOSG przeformowano na nowy etat. Zorganizowano go na bazie istniejącego już oddziału oraz sił i środków rozformowanych oddziałów SG: Kaszubskiego w Gdańsku i Bałtyckiego w Koszalinie oraz części Pomorskiego w Szczecinie. Od 2 czerwca 1992 roku Morski Oddział Straży Granicznej przystąpił do realizacji zadań w ochronie granicy państwowej w oparciu o następujące graniczne jednostki organizacyjne:

- 3 strażnice (w Krynicy Morskiej, Rewalu i Międzyzdrojach)

- 10 granicznych placówek kontrolnych (w Elblągu, Gdańsku, Gdańsku - Rębiechowie, Gdyni, Władysławowie, Łebie, Ustce, Darłowie, Kołobrzegu i Świnoujściu)
- 2 dywizjony (Kaszubski Dywizjon SG w Gdańsku i Pomorski Dywizjon SG w Świnoujściu)

Pod koniec 1999 roku w MOSG przeprowadzono istotne zmiany organizacyjne. W ich wyniku 1 stycznia 2000 roku zniesiono cztery Graniczne Placówki Kontrolne w: Dziwnowie, Darłowie, Łebie i w Helu oraz Bałtycki Dywizjon SG w Kołobrzegu. 31 grudnia 1999 roku nastąpiło przekazanie GPK SG w Elblągu z Morskiego Oddziału SG do Warmińsko - Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej. Na początku 2000 r. utworzono trzy nowe strażnice: w Rewalu, Darłowie i w Gdańsku.

15 października 2002 roku Strażnica SG i Graniczna Placówka Kontrolna we Władysławowie zostały połączone w jeden organ Straży Granicznej pod nazwą Graniczna Placówka Kontrolna we Władysławowie. 2 stycznia 2003 roku nastąpiło połączenie podległych MOSG wybranych strażnic z Granicznymi Placówkami Kontrolnymi w jeden organ SG. Powstały one w Kołobrzegu, Ustce, Gdańsku, Darłowie i Łebie. 1 stycznia 2004 roku ministerialne rozporządzenie zmienia terytorialny zasięg działania MOSG. W skład MOSG włączone zostają dwie GPK: w Elblągu i w Świnoujściu.

Od sierpnia 2005 roku, zgodnie ze zmianą ustawy o Straży Granicznej, Graniczne Placówki Kontrolne zmieniono na Placówki Straży Granicznej. 31 marca 2010 roku zniesiona została Placówka SG w Międzyzdrojach. Obszar jej służbowej odpowiedzialności – powiat kamieński – przejęła Placówka SG w Świnoujściu.

Ustawowe zadania Morski Oddział Straży Granicznej realizuje obecnie w oparciu o współdziałające z sobą dwa dywizjony, 12 placówek oraz I Wydział Lotniczy Biura Lotnictwa Komendy Głównej SG. Ochronia 481 km odcinek granicy, czyli ok. 15 proc. całkowitej jej długości. Linia wybrzeża nie zamyka terytorium kraju. W obszarze zainteresowania MOSG pozostaje także 12-milowy pas wód terytorialnych i polska wyłączna strefa ekonomiczna, co na morzu stanowi obszar 32 tys. kilometrów kwadratowych. Terytorialny zasięg oddziału obejmuje także całe woj. pomorskie, z woj. zachodniopomorskiego powiaty: białogardzki, gryficki, kamieński, kołobrzesci, koszaliński, sławieński oraz miasto na prawach powiatu Koszalin i Świnoujście; z woj. warmińsko-mazurskiego powiat elbląski, miasto na prawach powiatu Elbląg i z powiatu braniewskiego gminę Frombork; polskie obszary morskie określone w odrębnych przepisach z wyłączeniem obszaru morskich wód wewnętrznych na rzece Odrze na południe od linii prostej łączącej brzegi Zalewu Szczecińskiego, przechodzącej przez boję „TN-C” północnego toru podejściowego do portu Trzebież i stawę „N” na wyspie Chełminek.

Do podstawowych zadań realizowanych przez funkcjonariuszy MOSG należy:

- ochrona granicy morskiej przed nielegalną migracją
- organizowanie kontroli ruchu granicznego w przejściach granicznych oraz zapewnienie sprawności odpraw i płynności ruchu granicznego
- wykrywanie przestępstw i wykroczeń granicznych oraz ściganie ich sprawców
- zwalczanie przemytu zorganizowanego i przeciwdziałanie przemytowi narkotyków, broni oraz substancji radioaktywnych przez przejścia graniczne i z otwartego morza
- ochrona ważnych szlaków komunikacyjnych
- zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa w przejściu granicznym, komunikacji lotniczej, szlakach komunikacyjnych i strefie nadgranicznej
- zabezpieczenie interesów ekonomicznych RP na polskich obszarach morskich
- wykrywanie zanieczyszczeń środowiska morskiego i ustalanie jego sprawców
- udział w akcjach poszukiwawczo – ratowniczych na morzu

Morski Oddział SG posiada dziś nowoczesne jednostki pływające, własne lotnictwo, Wydział Zabezpieczenia Działań – jednostkę o charakterze specjalnym do realizacji szczególnie trudnych zadań, a także własne źródło informacji o sytuacji na polskich obszarach morskich – Zautomatyzowany System Radarowego Nadzoru (ZSRN).

Nieustannie modernizowany jest sprzęt znajdujący się w MOSG. Zakupy nowych jednostek pływających rozpoczęto w 2001 roku od dwóch jednostek interwencyjnych typu SAR-1500. Rok 2006 to zakup dwóch poduszkowców typu Griffon 2000 TD, samolotu patrolowego M-28 „Skytruck” i śmigłowca W-3AM „Anakonda”, w 2007 roku podniesiono banderę na czterech jednostkach interwencyjno-pościgowych typu IC16M III, rok 2009 to zakup czterech łodzi hybrydowych typu Parker 900 Baltic C, siedmiu łodzi typu Sportis 5200 oraz jednej typu Sportis 8900, z kolei w 2010 roku do służby weszły dwie nowe jednostki pomocnicze typu Patrol 240 Baltic.

Realizowane przez funkcjonariuszy Morskiego Oddziału Straży Granicznej zadania ukazują jego policyjno – administracyjny charakter. W efekcie przeprowadzonych zmian powstał nowoczesny system ochrony morskiej granicy, pozwalający na ścisłą współpracę w zakresie zwalczania przestępczości, wspólne ćwiczenia ratownicze, szkolenia czy zwalczanie przemytu z Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Policją, urzędami morskimi, izbami celnymi, Marynarką Wojenną oraz wydziałami zarządzania kryzysowego i ochrony ludności właściwymi dla danych województw. Zapoczątkowana w latach dziewięćdziesiątych współpraca międzynarodowa ze służbami granicznymi innych państw zaowocowała sprawnie funkcjonującą do dziś Konferencją Współpracy Służb Granicznych Państw Regionu Morza Bałtyckiego (BSRBCC), w której Morski Oddział SG reprezentuje polską Straż Graniczną. Aktywnie włącza się w działania w Europejskiej Agencji do spraw Operacyjnego Zarządzania Granicami Zewnętrznymi Unii Europejskiej „FRONTEX”.

Pierwszym komendantem MOSG był kontradm. SG Stanisław Lisak (1991 – 1998), drugim - kontradm. SG Konrad Wiśniowski (1998 – 2007), obecnie funkcję tę sprawuje kontradm. SG Piotr Stocki.

Opracował: **Tadeusz Gruchalla**, Zespół Prasowo-Informacyjny Morskiego Oddziału Straży Granicznej